

Jana Fialová představuje Nakladatelství UMÚN „Ne ruka, to duše maluje...“

Výstavy v letošním roce – Rozhovor s malířem Pavlem Hejhalem

Výjimečná díla se nemusí zrodit vždy jen pod rukama umělce, někdy vznikají podobně jako polibky – ústy – či tak, jako se dotýkáme každý den země – nohama. Tvůrci z Nakladatelství UMÚN (Nakladatelství umělců malujících ústy a nohama) tvoří svá díla tímto způsobem, protože jsou handicapovaní a rukama malovat nemohou. Ani takové náročné omezení jim však nebrání vytvářet díla vynikající kvality.

O tom, jak došlo k založení Nakladatelství a o mnohém dalším hovořila jednatelka Nakladatelství Jana Fialová s magazínem Místní kultura a rozhovor poskytl i čtenářům Vozky.

• Čtenáři Vozky už vědí, že Nakladatelství UMÚN působí v České republice už více než 20 let. Co stálo za jeho vznikem?

Nakladatelství bylo založeno po výstavě obrazů pana Petra Šrámka (malovaných nohou), která se konala v Liberci v roce 1993. Výstavu připravili studenti na vysokoškolské koleji a zpráva o výstavě proběhla tiskem. Díky této informaci kontaktoval pana Šrámka a Ústav sociální péče v Hodkovicích nad Mohelkou, kde pan Šrámek žije, zástupce Celosvětového sdružení malířů malujících ústy a nohama a odvezl si několik jeho obrázků k výtvarnému posouzení. Panu Šrámkovi bylo v témže roce uděleno stipendium a pod vedením Sdružení bylo založeno Nakladatelství UMÚN v České republice. Vedle pana Šrámka u nás působí deset dalších malířů, kteří jsou stipendisty Sdružení.

• Čemu se mohou umělci díky tomuto stipendiu věnovat?

Handicapovaným malířům je poskytováno pravidelné měsíční stipendium, které je určeno k nákupu výtvarných potřeb a hrazení individuální výuky malování. Tímto způsobem mají možnost rozvíjet svůj talent. Je velmi zajímavé prohlížet si obrázky umělců ve sledu, jak vznikaly, a vnímat pokrok a vývoj v jejich tvorbě. To přináší radost nejen jim samotným, ale všem lidem, kteří jim v životě pomáhají.

• A co zahraniční stáže nebo výstavy?

Většina malířů nemůže cestovat samostatně bez doprovodné asistence. Některým z nich se přesto podařilo zúčastnit se mezinárodních výstav pořádaných Celosvětovým sdružením malířů a setkat se tak i se svými kolegy z jiných zemí.

• Který handicapovaný umělec tvořící ústy či nohama se ve světě nejvíce proslavil?

Nejvíce je ve světě znám pan Erich Arnulf Stegmann, zakladatel Celosvětového sdružení malířů malujících ústy a nohama. Ve dvou letech onemocněl dětskou obrnou a ochrnul na obě ruce. V době, kdy děti začínají kreslit, mu nehybné ruce nahradila ústa. Naučil se jimi psát, kreslit a později vytvářel dlátem vedeným ústy i sochy. Po druhé světové válce hledal a našel ve světě lidi se stejným osudem a zájmem o malování. V roce 1957 společně založili sdružení a pan Stegmann se stal jeho prvním prezidentem. S využitím svého organizačního talentu vytvořil v řadě zemí nakladatelství, která vydávala a vydávají tvorbu malířů v podobě reprodukcí na práních a v kalendářích. Díky této aktivitě malíři získávají finanční prostředky prodejem své tvorby. To bylo a stále je hlavní myšlenkou: založit sdružení, díky němuž nebudou lidé s handicapem odkázáni jen na podporu společnosti, ale nabídnou svou práci, jako to dělají ostatní lidé.

• Kde je možné si tyto unikátní přání a kalendáře zakoupit?

Nakladatelství rozesílá nabídky – balíčky přání a kalendářů poštovními zásilkami před Vánocemi a Velikonocemi. V balíčku je i nabídkový list s vyobrazením drobných dáreků a knížek s motivy malovaných ústy a nohama. Kromě toho si můžete zboží prohlédnout na internetu, využít možnosti objednávky přes internet nebo telefonicky. Objednané výrobky jsou rovněž zasílány poštou. Zakoupit je lze i na výstavách, které Nakladatelství pro malíře pravidelně několikrát ročně organizuje na různých místech republiky. Snažou se výstavy s předstihem inzerovat již v rozesílaném balíčku přání. Pozvánky na výstavy, které jsou organizovány v jiných obdobích, jsou vždy umístěny na webových stránkách Nakladatelství www.umun.cz.

• Kdy se budou konat nejbližší výstavy Nakladatelství UMÚN?

Nejbližší děle plánovaná výstava bude v Olšanech u Prostějova v květnu, další pak v září v Minigalerii Odolena Voda. Máme nabídku i na výtvarnou dílnu, která je v jednání. Výtvarných dílen se malíři zúčastňují často. Je to velmi zajímavé, když si společně s malíři mohou i běžní

návštěvníci vyzkoušet malování bez rukou. V rámci dílny vznikají přátelské neformální besedy, které odstraňují bariéru mezi tělesně postiženými a zdravými. Nejpřirozeněji reagují děti, které spontánně kladou otázky a zjišťují, že i člověk na vozíku má stejné pocity jako ony a i přes svůj handicap může být veselý, šťastný, žít v rodině, mít a vychovávat děti. Tuto skutečnost vycítíte na každé výstavě obrazů malovaných ústy a nohou, z barev a nálady obrazů.

• Kde je možné získat další informace o práci umělců?

Pokud zájemci o malování nemají možnost navštívit výstavu nebo výtvarnou dílnu, mohou se s malíři setkat prostřednictvím krátkých filmů, které jsou umístěny na webu Nakladatelství. Na snímcích se malíři sami představují, ukazují, jak malují atd.

Zakladatel sdružení umělců Erich Arnulf Stegmann (* 4. března 1912, † 5. září 1984 Německo)

Nechci lítost, Erich Arnulf Stegmann

Výstavy v letošním roce

■ První z výstav proběhne v Olšanech u Prostějova v prostorách fary a nové školky. Vernisáž je plánována na 21. května v 18 hodin a samotná výstava potrvá do 22. června. Pokud se rozhodnete výstavu navštívit, dejte o sobě vědět

na telefonním čísle 604 982 221.

■ Další výstavu bude hostit **Minigalerie Odolena Voda**, a to **od 4. do 30. září**. Zahájena bude **vernisáží 4. září od 18 hodin**. Galerie je přístupná **každý čtvrtek od 15 do 17 hodin**, jinak po objednání na telefonním čísle 603 268 206.

■ A nakonec se chystá **slavnostní akce – výstava obrazů Petra Šrámka k jeho 60. narozeninám**. Termín bude upřesněn na webových stránkách Nakladatelství, předběžně je stanoven na **září–říjen v Městském divadle v Jablonci nad Nisou**. O případných změnách vás budeme samozřejmě informovat i my na webových stránkách Vozky www.vozka.org a ve druhém letošním čísle Vozky.

Kontakt a další informace: Nakladatelství UMÚN s.r.o., Nad Školou 1289, 463 11 Liberec 30, tel/fax: 485 161 712 (od 9 do 16 hodin), umun@umun.cz, www.umun.cz.

Křehké umění Pavla Hejhal

Pavel Hejhal, foto: archiv Nakladatelství UMÚN

Pavel Hejhal si v roce 2002 poranil páteř při autonehodě a celkově ochrnul. V té době studoval SPŠ ve Volyni (obor nábytkářství). O rok později se od své rehabilitační sestry Lenky dozvěděl o liddech s podobným postižením, kteří malují ústy, a začal to také zkoušet. Po 2,5 letech pobytu v nemocnici se mohl vrátit domů a díky své obrovské vůli i ke studiu, které v roce 2007 úspěšně ukončil maturitou.

Kromě malování rád tráví čas s nejbližší rodinou a přáteli, jezdí na výlety, rád pracuje s počítačem a zajímá se o vše nové. Je také velmi otevřený k možnostem sdílet svůj život s postižením s žáky a studenty na různých besedách. Malíř Pavel Hejhal nyní žije v Milevsku. Pomocí speciálních nástavců na tužky se věnuje kresbě ústy, ale zkouší i jiné techniky.

• Jaké byly vaše výtvarné začátky?

Ke svému handicapu jsem přišel úrazem. Když mi bylo devatenáct, měl jsem autonehodu, při které jsem si poranil krční páteř včetně míchy a ochrnul jsem. Při následném pobytu v nemocnici ke mně

docházela rehabilitační sestra Lenka a vyprávěla mi o malířích, kteří tvoří ústy a nohama. Vybízela mne, ať také zkusím psát či malovat ústy. To bylo asi půl roku po nehodě. Nejprve jsem si myslel, že se zbláznila, že se to přece nikdy nemohu naučit. Nenechala se odbýt a já to nakonec na zkusil. Čmáral jsem obyčejnou tužkou na papír, psal jsem. Zprvu mi to moc nešlo, ale brzy se mi začalo dařit vést jednotlivé tahy lépe, tak aby z toho vznikaly tvary, které jsem sám chtěl. Začalo mne to bavit a zkoušel jsem kreslit dál a dál. Také to bylo příjemné krácení času v nemocnici. Nebylo to jen zírání do stropu či neustálé sledování televize. Najednou jsem zase sám něco vytvářel. Měl jsem z toho radost a začalo mě to naplňovat. Takto jsem tedy začínal někdy v srpnu 2003.

• Čím a jak malujete? Jaké výtvarné techniky vás zajímají?

Své obrázky tvořím hlavně pastelkami. Dále tužkou, uhlem, olejovými pastely a také jsem zkusil pár věcí vypálit pájkou do měkkého dřeva. Mezi prvním pokusem s tužkou v ústech a prvním obrázkem květiny pastelkami uběhlo asi půl roku. Učím se neustále, pořád zkouším nové věci. Po stránce technické to vypadá asi tak: sedím na polohovací posteli a před sebou mám stolek se stojánkem na papír. Papír je tedy na stojánku postaveném téměř kolmo na plochu stolu. Pastelky jsou upnuté v nástavcích s dřevěnými konci pro uchopení ústy. Vyberu si požadovanou barvu a kreslím na papír před sebou.

• A co nápady na obrázky? Jak k vám přicházejí? Je to spíše blesk z čistého nebe, nebo je nosíte dlouho v hlavě?

Nápad na obrázek se mi v hlavě zrodí třeba z toho, co jsem prožil, nebo co jsem viděl ve skutečnosti či v televizi. Takový soubor různých podnětů, pocitů a vjemů.

• Máte nějakého oblíbeného umělce?

Nemám žádného konkrétního oblíbeného umělce. Líbí se mi věci realistické.

• Malujete spontánně, intuitivně? Nebo u samotného malování přemýšlíte? Zapomenete na svět okolo?

Při malování se mi líbí, když vidím, jak dílo vzniká. Mám radost, že něco vytvářím a naplňuje mě to. Myslím tedy na svůj obrázek a radost z tvorby.

• Může být tělesný handicap i něčím přínosný?

Určitě díky handicapu člověk přehodnotí své priority. Týká se to asi hlavně handicapu získaného spíše než vrozeného. Člověk začne vidět svět trochu jinýma očima. Svůj životní příběh jsem popsal v práci „Internet otvírá nové možnosti“ pro soutěž Internet a můj handicap, kterou pořádají sdružení BMI a Křížovatka.cz.

Vůbec mě nenapadlo, že s ní získám první cenu.

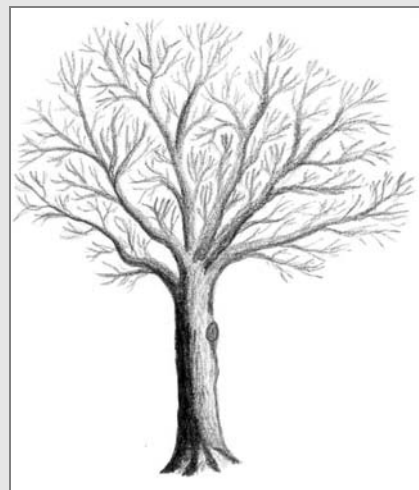
S úsměvem na rtech a tužkou v ústech jde všechno líp!

Moudrý podzim

Bodlák obecný

Strom

Zpracovala Hana Klusová